NEJEN KRAVSKÝM MLÉKEM ŽIV JE ČLOVĚK

Mgr. Jitka Pokorná

Skladba mléka je specifická

- Během evoluce se vytvořily specifické druhy mléka pro každý živočišný druh. Složení mléka je specifické pro daný živočišný druh.
- Odpovídá životnímu stylu a genetické výbavě daného živočišného druhu, přizpůsobeno potřebám mláděte např. mořští savci více tuku, netopýři málo vody, primáti hodně sacharidů (zdroj energie pro mozek)

Mateřské mléko (MM)

- Nejvhodnější potrava pro děti
- Změny mateřského mléka:
  - 1. **Mlezivo** (colostrum)– v prvních dnech po porodu, nažloutlá tekutina – ↑ proteinů (hl. imnoglobulinů), více minerálních látek (hl. Mg→↑peristaltiky střeva) ↓sacharidů a tuků,
  - 2. **Přechodné MM**
  - 3. **Zralé MM** – skladba mléka se mění se na základě řady faktorů

Přibližné složení MM

- **Energie: cca 280 – 290 kJ/100ml,** kryje plně potřeby dítěte
- **Bílkoviny: cca 0,9 – 1,3 g/100ml** (nezatěžuje ledviny), syrovátka (α-laktalbumin, lépe stravitelný) : kasein = 80 : 20, více volných AK (taurin pro CNS) a cysteinu, nebílkovinný dusík ve formě nukleových kyselin a nukleotidů, Ig A
- **Sacharidy: cca 7,2 g/100ml,** hlavně

Přibližné složení MM

- **Tuk: cca 2g/100ml** v kolostru, **cca 3,5-4,5 g/100ml** ve zralém mléce, ve formě malých kapiček, obsahuje i lipázu = lepší trávení, SFA: UFA = 42-48% : 52-57%, bohaté na PUFA (kys. linolová, linolenová, arachidonová, DHA), prostaglandiny, cholesterol (5x více než v KM), karnitin

Přibližné složení MM

- **Minerální látky:** nižší obsah solí než v kravském mléce (ledviny!), vhodný poměr a dobrá využitelnost,
  - Ca:P = 2:1,
  - Fe vstřebatelnost Fe až 70%, ale jeho obsah celkově nízký, děti s normální porodní hmotností jejichž matky měli dostatek Fe, mají dostatečné zásoby Fe (10% z umělé výživy), děti s nízkou porodní hmotnosti – doporučeno podávat Fe do 2-3m věku
  - Zn, obsah nízký, dobře vstřebatelný, zásoby závisí na období prenatálním
  - Cu, Co, Se dobře vstřebatelní
- **Ochrané látky:** IgA, laktoferin, lysozym, makrofágy, komplement, interferony, lymfocyty, antistafilokokové faktory

Rozdíl v obsahu bílkovin v mateřském mléce a kravském mléce

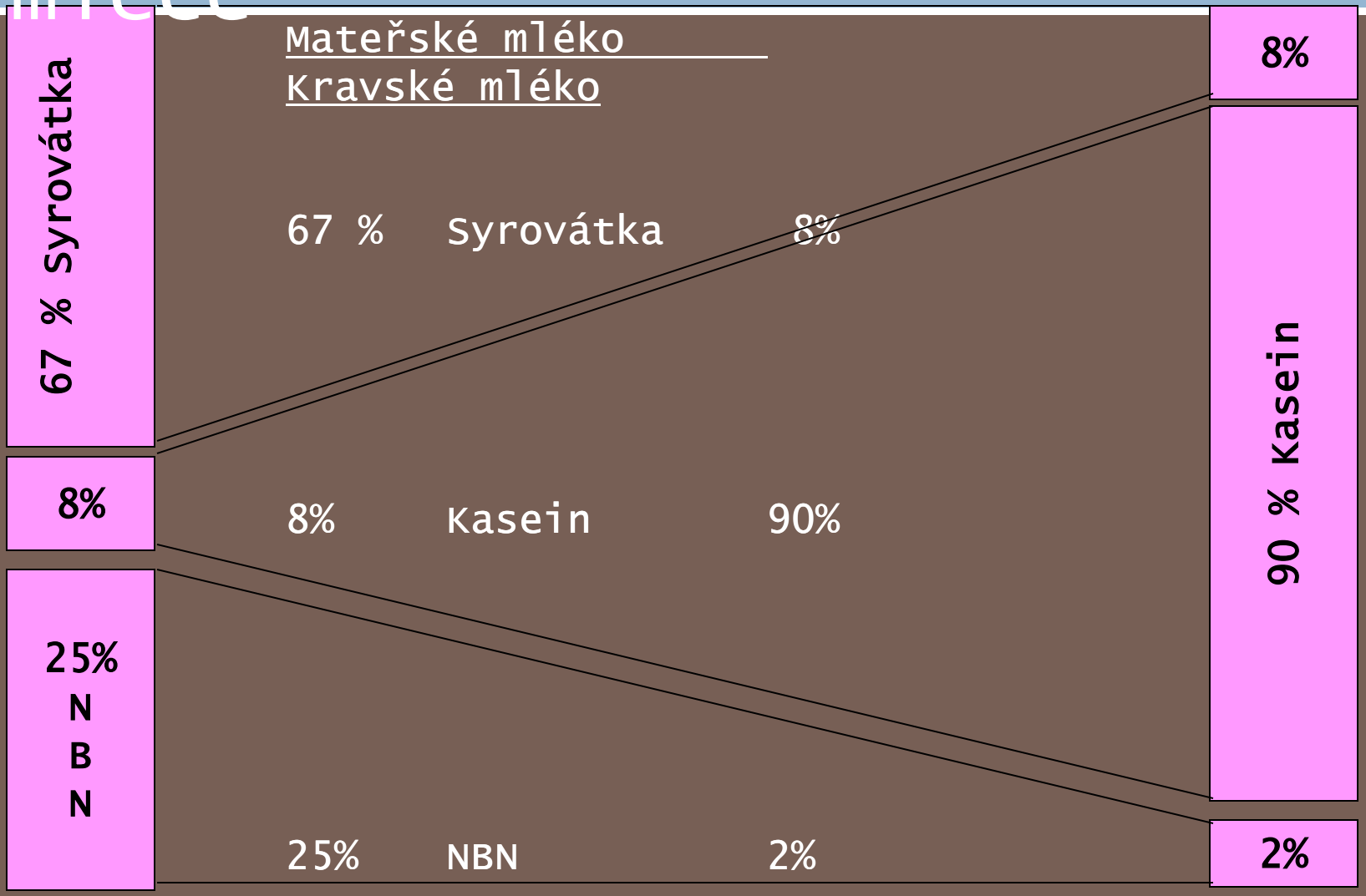

Rozdíly nejsou jen na úrovni mezidruhové

Každé ženě se tvoří jiné mléko:

- Vzhledem na gestační věk dítěte
- Vzhledem na stravu matky
- Mění se v průběhu dne
- Podle toho, kolik času uplynulo od porodu
- Vzhledem na to, který prs nabídnete dítěti jako první
- Během menstruačního cyklu
- Vzhledem k počtu předcházejících těhotenství
- Vzhledem k tomu, jakým způsobem se mléko získává

→ **Mateřské mléko se mění dle potřeb**

Příroda to má dokonale vymyšlené

- Mateřské mléko se mění v závislosti na potřebách dítěte.
- Dítě během kojení předává matčinu tělu informace o svých potřebách – kvalita a množství mléka se při dalších kojení mění na základě potřeb dítěte.

Změny ve složení MM v průběhu dne

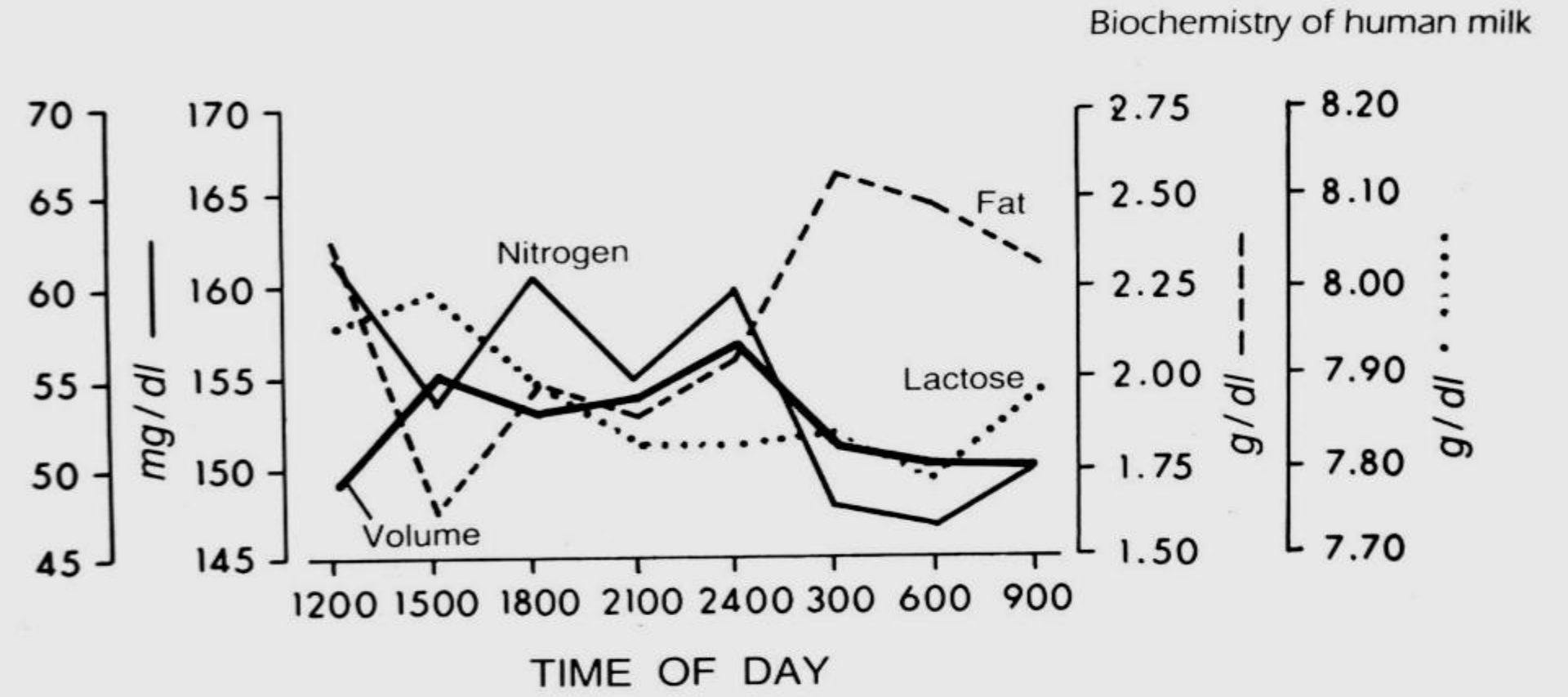

Změny v obsahu tuku v MM během jednoho kojení

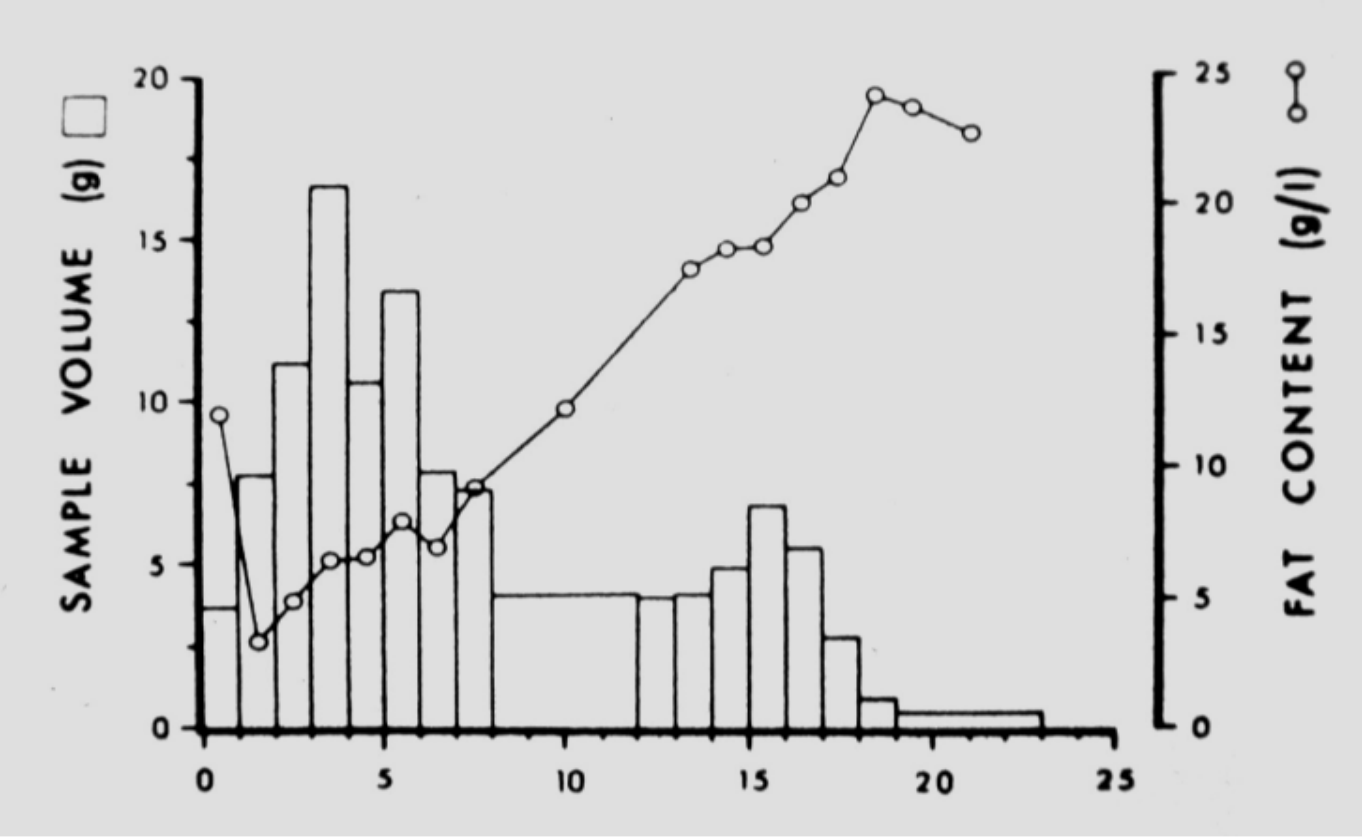

Co je adekvátní vzorek mateřského mléka?

- Vzhledem k tomu, že mateřské mléko je tak variabilní, neexistuje adekvátní vzorek!

Jsou náhrady mateřského mléka téměř totožné jako mateřské mléko?

- Jak by mohly být?
- Nevíme přesně, co všechno mateřské mléko obsahuje.
- Neexistuje nic takového, jako standardní mateřské mléko.
- Navíc, každý člověk má jinou genetickou výbavu a jeho nároky jsou odlišné.

Co všechno mateřské mléko (MM) obsahuje? - To nevíme

- Kromě základních živin-tuků, sacharidů, vitaminů a minerálních látek v optimálním množství a poměru.
- Neskutečně velké množství dalších látek.

Nenutritivní složky MM

	Nenutritivní složky MM
Celulární složka	Makrofágy, polynukleáry, T-, B-lymfocyty, natural killer cells, eozinofily
Humorální složka	Imunoglobuliny, sekreční IgA, IgG, laktoferrin, bifidus faktor, lysozym, vitamin B_{12}, protein vázající kyselinu listovou, interferon, antienterotoxin, inhibitory proteáz
Hormony	Štítné žlázy, kůry nadledvin, pohlavní hormony, hypothalamohypofyzární hormony (gonadoliberin, růstový hormon, prolaktin, tyreoliberin, tyreotropin), paratyreoidní hormony (s kalcitoninovým genem spojený peptid, parathormonu podobný protein)
Gastrointestinální regulační peptidy	Gastrin, gastrin inhibující peptid, gastrin uvolňující peptid, neurotenzin, peptid histidin-methionin, peptid PYY, somatostatin, substance P, vazoaktivní intestinální peptid
Růstové faktory	Epidermální růstový faktor, inzulinu podobný růstový faktor I, inzulinu podobný růstový faktor II, neutrální růstový faktor, transformující růstový faktor alfa, transformující růstový faktor beta

IMUNITNÍ FAKTORY V MATEŘSKÉM MLÉKU

Compounds with immunological properties in human milk

- Anti-microbial compounds
  - Immunoglobulins: sIgA, SIgG, SIgM
  - Lactoferrin, lactoferricin B and H
  - Lysozyme
  - Lactoperoxidase
  - Nucleotide-hydrolyzing antibodies
  - κ-Casein and α-lactalbumin
  - Haptocorrin
  - Mucins
  - Lactadherin
  - Free secretatory component
  - Oligosaccharides and pre-biotics
  - Fatty acids
  - Maternal leukocytes and cytokines
  - sCD14
  - Complement and complement receptors
  - β-Defensin-1
  - Toll-like receptors
  - Bifidus factor
- Tolerance/priming compounds
  - Cytokines: IL-10 and TGFβ
  - Anti-idiotypic antibodies
- Immune development compounds
  - Macrophages
  - Neutrophils
  - Lymphocytes
  - Cytokines
  - Growth factors
  - Hormones
  - Milk peptides
  - Long-chain polyunsaturated fatty acids
  - Nucleotides
  - Adhesion molecules
- Anti-inflammatory compounds
  - Cytokines: IL-10 and TGFβ
  - IL-1 receptor antagonist
  - TNFα and IL-6 receptors
  - sCD14
  - Adhesion molecules
  - Long-chain polyunsaturated fatty acids
  - Hormones and growth factors
  - Osteoprotegerin
  - Lactoferrin
  - Long-chain polyunsaturated
  - Hormones and growth factors fatty acids

Toto nejsou veškeré imunitní faktory, které mateřské mléko obsahuje a v umělém mléku chybí

KTERÉ UMĚLÉ MLÉKO JE NEJVÍCE PODOBNÉ KOLOSTRU?

Kojení není jen o mateřském mléku

- Kojení=krmení mateřským mlékem na prsu
- Krmení umělým mlékem se většinou=krmení z láhve
- Kojení má kromě vyživovací funkce i:
- Imunologickou funkci
- Reguluje tělesnou teplotu
- Podporuje srdeční a dechovou činnost
- Ovlivňuje psychické rozpoložení dítěte
- Sociální a emocionální funkci

→ Matka funguje jako regulátor dezorganizovaných fyziologických funkcí dítěte

Je umělé mléko skutečně velmi podobné, či téměř stejné jako mateřské mléko?

- Pokud by to tak bylo, bylo by dost obtížné vysvětlit jakákoliv zdravotní rizika spojená s podáváním umělé výživy.

Rizika pro dítě vyplývající z krmení dítěte NMM

- Novorozenecká sepse a meningitida
- Infekce trávicího systému
- Infekce dýchacích cest
- Infekce uropoetického systému
- Výskyt alergií
- Ekzémy
- Nekrotizující
- Celiakie
- Anorexie
- Hypochromní anémie
- Poruchy imunity
- Obezita
- Hypertenze
- Ateroskleróza
- Autoimunitní onemocnění (DM, štítné žlázy)
- Maligní onemocnění

Rizika pro matku vyplývající z krmení dítěte NMM

- Rakovina vaječníků
- Rakovina endometria
- Rakovina prsu
- Osteoporóza
- Diabetes mellitus 2 typu
- Metabolický syndrom
- Vyšší riziko krvácení po porodu
- Pomalejší zavinování dělohy
- Nedostatek železa
- Těžkosti při dosahování původní hmotnosti před otěhotněním
- Pocit nekompetentnosti
- Těžší navázání se na dítě
- Ekonomická zátěž rodiny

Míra rizika nádorového onemocnění prsu v závislosti na délce kojení

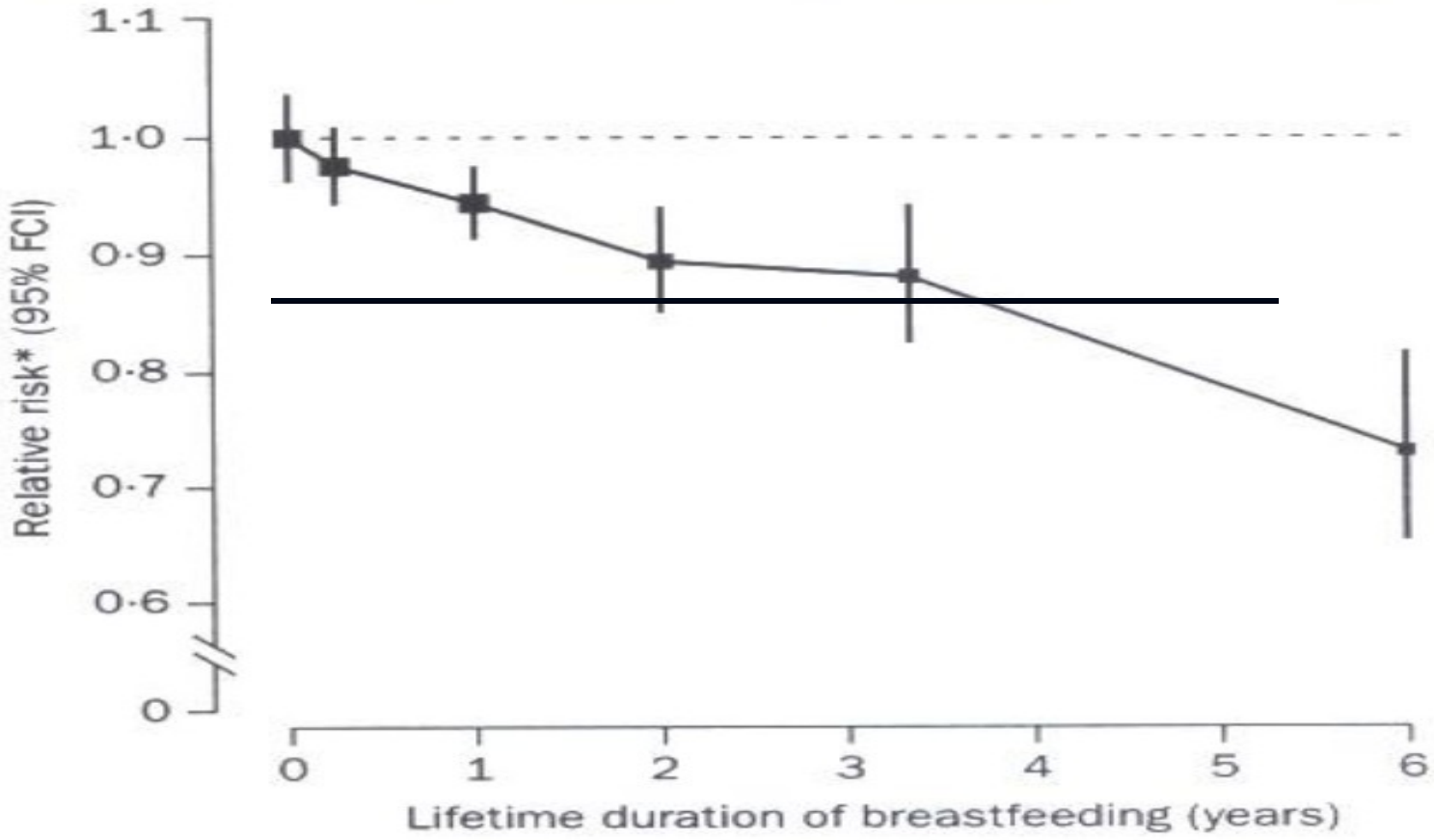

Figure 3: **Relative risk of breast cancer in parous women in relation to lifetime duration of breastfeeding**

*Calculated as floating absolute risk (FAR), and stratified by study, age, parity, age at first birth, and menopausal status.

Rizika spojena s krmením dítěte NMM

Omyly:

- Omyly způsobené rodiči při přípravě stravy
- Chyby při výrobě

Rizika pro společnost

- Riziko pro životní prostředí
- Ztráta antikoncepčního účinku
- Ztráta bezpečí a stabilního začátku pro dítě
- Zvýšené náklady na zdravotní péči

Mateřské mléko jako perfektivní výživa pro lidské mládě

- Mateřské mléko je jedinečný zdroj výživy, který nebudeme NIKDY schopni plně nahradit.
- Mateřské mléko je velmi specifická potravina. Každá žena má jinou skladbu mléka = NEEXISTUJE JEDNO VZOROVÉ MATEŘSKÉ MLÉKO
- Užívání náhrad mateřského mléka s sebou nese řadu zdravotních rizik jak pro matku tak pro dítě.
- Náhrady mateřského mléka by se měly užívat opravdu pouze ve zdravotně indikovaných případech. K NÁHRADÁM

Současná situace v ČR (podíl plně kojených dětí při propuštění z porodnice)

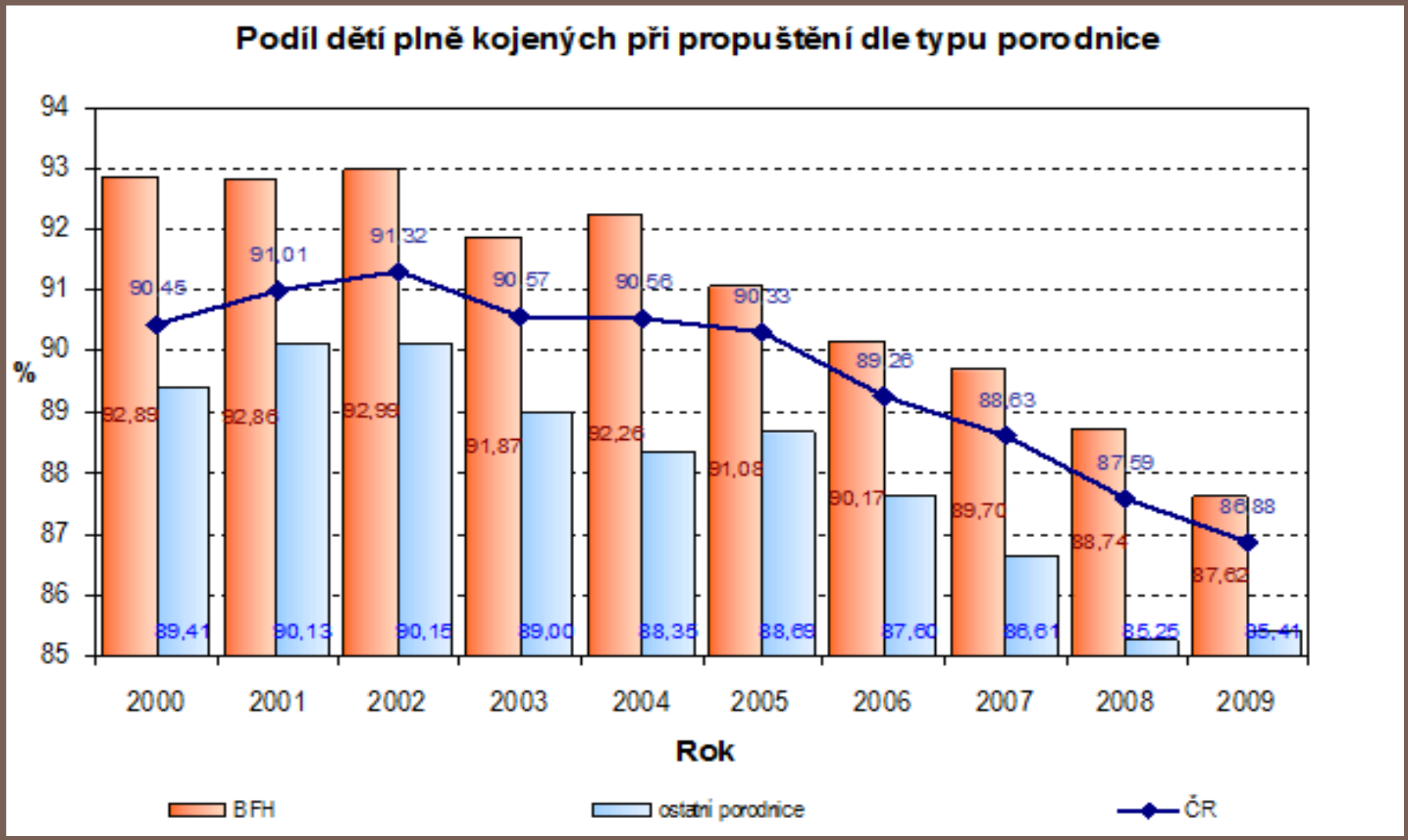

Současná situace v ČR

(podíl plně kojených dětí od 6. týdne–6. měsíce života)

Dlouhodobé kojení v ČR 2000-2009

Celkem	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**
6 týdnů	69,2	73,5	74,9	76,5	76,9	78,4	79,3	78,5	78,5	79,3
3 měsíce	47,9	53,6	56,7	59,2	59,8	62,2	64,2	61,2	60,5	61,6
6 měsíců	23,8	28,4	31,7	35,1	35,8	38,3	40,9	**38,4**	**36,8**	**37,4**
Plně										
6 týdnů	26,1	31,8	34,2	35,8	48,8	51,0	50,5	49,1	48,6	48,4
3 měsíce	26,1	28,4	34,2	35,8	35,9	39,0	39,4	35,9	34,8	34,7
6 měsíců	10,5	14,5	16,7	18,6	18,6	21,4	22,8	**19,6**	**18,0**	**17,8**

Zdroj: ÚZIS

82 % dětí není v ČR živeno podle doporučení WHO

Počet plně i částečně kojených dětí v roce 2010

Území, kraj	Počet dětí při roční prohlídce	kojené děti				nekojené děti
		do 6 týdnů	6 týdnů až 2 měsíce	3 měsíce až 5 měsíců	6 měsíců a déle	
Hl. m. Praha	100	91,5	85,5	75,7	52,8	5,5
Středočeský	100	84,7	82,6	77,1	60,7	5,1
Jihočeský	100	85,6	80,2	75,2	64,4	5,2
Plzeňský	100	84	82,5	76,1	63,1	5,6
Karlovarský	100	82,8	83,4	74,1	65,5	5,2
Ústecký	100	77,3	81,2	78,6	69,4	6,4
Liberecký	100	82,3	82,1	79,3	62,8	6,3
Královéhradecký	100	84,1	84,1	78,4	58,8	5,3
Pardubický	100	86,2	84,4	75,6	58,7	3,7
Vysočina	100	87,7	84,7	75,1	56	3,5
Jihomoravský	100	82,8	81,2	75,6	65	4,6
Olomoucký	100	84,1	79	74,5	66	3,6
Zlínský	100	98,1	83,8	76,3	54,2	2,3
Moravskoslezský	100	83,1	81,3	75,5	65,4	5,2
ČR	100	84,6	82,6	76,3	61,4	4,8

Proč je situace v ČR taková jaká je?

Děkuji za pozornost